

„A TÉTLEN EMBER BUDAPESTEN“

Egy ország van, ahol az angolt imádják: Magyarország — Egy pártban a magyarok a walesi herceg királyságáért — Jó érzés milliomosnak lenni! Festői látványosság: 3000 koronáért! — Budapest gyászol — Magyarország angol barátja Magyarországról

Sir John Foster Fraser, jeles angol barátunk cikket írt rólunk, melyben legutóbbi budapesti látogatásának emléket helyenként enyelegve, vagy jószándékkal tulozva, de végig meleg érzéssel foglalja össze. Írása a *The Evening Standard* szeptember 9-iki számában jelent meg. Érdekesebb részeit a következőkben adjuk, megjegyezvén, hogy az eredeti cikk címe ugyanaz, mint a mi cikkünké.

„Földkereki bolyongásaimban már gyakran meggyőződtem róla, hogy az angolt a többi náció nem kedveli. Hogy számtalan fogyatkozásunkat két szóba foglaljam: inkább elképesztő, semmint bosszantó az a tapasztalat, hogy ravasz, kép-mutató hirünk van. Csak egy olyan ország van, hol az angolt, mindent, ami angol — egyetlenegy férfin kivételével — imádják: Magyarország.

Akkora iránta a csodálatuk, hogy nemrég budapesti elegáns urifn cricket-klubot alakítottak. De a labda után futkosást végre is untatónak találták s a törökverő magyarok ivadékai, kiknek apái megmentettek bennünket a mohamedánusok szorongatásától, kisfiukat fogadtak és őket futtaták a labda után.

Előkelő társaságokban, hol dívat mindent angol módra intézni, igen pontosan megrendezik a „five o'clock tea“-t. Nem szokatlan eset, hogy öt-órai teára félhétí kezdéssel invitálják a vendéget („five o'clock tea at half-past six“).

Hungáriabeli pincérem szereti az angolokat. — Oh uram — mondta egyszer szobámba benyitva, hogy elvigye a reggelim roncsait — „milyen kellemes beszivni az angol dohány illatát, ah! — Hogy járt-e Angliában? — Oh igen, jó ideig élt Glasgow-ban! — Egyebütt is járt? — kérdeztem. — Oh igen, uram, négy évig éltam Man szigetén. — Jó sokáig; bizonyára jól érezte ott magát. — Jól én, uram, egész háboru idején ott voltam internálva. — De azért szereti Angliát. Szivesen visszatérna belé.

Sok magyar barátom csodálkozva kérdi, miért nem támogat az angol kormány olyan iskolát, melyben angol szóra tanítanak a budapestieket?

Ismeretes, hogy nem úgy mint szomszédai, Magyarország nem lett a háboru után szocialista állammá. (Azaz, hogy három izgalmas hónapon át az volt, de minthogy azt az időszakot törvényt eltorölték, nem számít.) Magyarország királyság! Nincsen királya, mert a magyarok nem tudnak megegyezni arra nézve, hogy kinek ajánlják fel Szent István koronáját. (Itt kezdődik Magyarország jeles angol barátjának kissé önkényes kalandozása a mai Magyarország történelmében. A szerk.)

Ha exaltált körökben így beszélnek, érdekldésünkre tarthat számot az, hogy a magyarok nyomban egy pártban egyesülnének, ha a walesi herceg beleegyeznék abba, hogy királyuk legyen. Budapesten éppugy lelkesednek a hercegéért, mint akár Kensingtonban. Nemrég hire kelt,

hogymeg Budapestre szemlélt tartani a magyar cserkészfiúk fölött és természetesen mindenképp tisztában volt azzal, hogy a királyi trónus felé közeledésének első jele volna ez. Annál nagyobb lett a csalódás, amikor nem érkezett meg.

A magyarok valóságosan és komolyan azt hiszik, hogy az angol a föld sója. Olyan szép tulajdonságokkal ruházzák fel az angolokat, hogy mint az angolság jelenvő képviselője elpirult hallatukra. Angol ember nem nyíthat be itt vendéglőbe úgy, hogy nyomban föl ne fedezzék. Nem illethetnek magyar embert nagyobb bókkál, mintha angolnak nézik.

Ami nekem különösen tetszett Budapesten, hogy életemben először éreztem, hogy milyen lehet milliommósak lenni és bőkezűen szórni a pénzt, mint Aladdin tette volna, ha megéri az ötvenes évek közepét. Tessék elképzelni, hogy a fürdőszobás szobámért, mely a Dunára néz — balfelől a Buda fölötti magaslaton épült erősségre, jobbfelől egy keresztény szent szobrára, kit zavaros időkben a törökök (!) legurítottak a hegyről, továbbá a pazar királyi palotára, amelyben nincsen király — napi 295 ezer koronát fizettem és hogy a korona ebben az összefüggésben jó pénz, nem szófia-beszed.

Egyszer egy estély előtt bemegyek egy bankba s az aláírásom fejében 3,660.000 koronát kapok azzal, hogy ha többet kívánok, csak egyet szóljak. Jó érzés a legdrágább bolthoz a tudatal belépni, hogy hárommilliónál több van az ember zsebében. A taxi soffitörjének egy 25.000 koronást adtam tíz percnyi utért és tessék kitalálni, mennyit fizettem egy kétszemélyes vacsoráért, mely után 40.000 koronás borraivalót adtam a pincérnek. Egyszer jókedvemben egy öreg koldussasszonynak, ki a pazar karavánszeráj kapuja előtt kuporgott, 10.000 koronát nyújtottam át. Viszonzásul az ég minden áldását fejemre és minden ivadékomban fejére kívánta.

Ha egy háborúelőtti tőzsdéi árlapra egy pillantást vetnek, azt fogják tapasztalni, hogy akkoriban 24 korona ért egy font sterlinget, ma pedig 10.000 magyar korona körülbelül hét pennyt ér angol pénzben. Ha azonban ki óhajtanák tapasztalni, hogy milyen érzés milliommósak lenni, akkor sietve kell idejönniök. Mert január 1-ével új pénzérték kerül forgalomba, amelynek pengő a neve és minden pengő 12.500 koronát fog érni, kerek számban 10 pennyt. Könnyebb lesz úgy majd a számlálás, de az idegen nem érzi majd magát olyan nagy urnak.

A «civilizáció haladása» nevű üzlet a legtöbb országban kiirtja a festői sajátosságokat. Ha az

embor langyos este a korzón ül és szivarját szívja, amelynek potom 3000 korona az ára s nézi a hálál sőtáló ifjú hölgyeket, azt hinné, hogy a Kensington miss-eit látja. Mikor harminc évvel ezelőtt első ízben jártam Budapesten, nem volt ott kávéház, melyben cigány nem játszott volna. Ma az embernek meg kell tudakolnia, merre van olyan kávéház, melyben cigánybanda muzsikál. A jazz ma a divat. Így vonul a civilizáció kelet felé.

Budapest szegény! Budapest gyászban van. Magyarországot megeseonkitották Párisban a békeszerződés alkuszai, akiknek nem volt érzékük a faji érzés iránt. Azért mondtam, hogy egyetlenegy olyan angol ember van (mondanom sem kell, hogy az sem angol), ki iránt a magyarok nincsenek bizalommal: Mr. Lloyd George. Mózesüknek hitték, de azután látniok kellett, hogy cserben hagyja és gonoszabb rabságba juttatja őket, mint amilyenben valaha voltak. A magyarok, mint önök regényekből és drámákból bizonyára tudják, szenvedélyesek a szeretetben is, a gyűlölet-

ben is. A «walesi kis varázsló»-t ők bizony nem szeretik.

És mégis, ahhoz képest, hogy számtalan csapás látogatta meg őket, a budapestiek a legvigább gyászolók, kikkel valaha dolgom akadt. Pazar vendéglők vannak a szabadban — százával —, tánctermeik, kabarék, soha nem záró énekes, szerelmespáros kávéházaik. Csoda, hogy a munkára idejük telik. Vasárnap nemrég a Művészek Klubjában (A „Fészek“-ben. A szerk.) töltöttem estém mint Heltai Jenőnek, a Magyar Szinpadai Szerzők Társasága elnökének vendége. London irodalmi klubjai gyászos kis helyek hozzá képest. Gyönyörű volt az olasz stílusú tágas udvarban. Fák között, a holdfény alatt vacsoráztunk, a levegő illatos volt, a zenekar hívogató dallamokat játszott és egy magyar művész szépséges felesége, meg Budapest nevetőszemű legnépszerűbb színésznője szíves volt az idegen vendéget bájos táncával szórakoztatni. Óh, vannak Európának sokkal szomorubb helyei is, mint Budapest!

Apponyi élelhangu beszéde mondott a mandátummeghosszabbítás ellen

Véleménye szerint a legitimistáknak korlátlan szabadságuk van a szervezkedésre — A kormány eddig nem valiót szint, erre építeni lehet

Szombathelyen is megalakult a Magyar Férfiak Szentkorona Szövetsége. Az ünnepi aktus vasárnap este folyt le a ottani Kulturházban rendkívül nagyszámú közönség részvételével. Batthyány Zsigmond gróf üdvözlő szavai után Károlyi József gróf mondott beszédet:

— Az ezeréves eszme hirdetésére — mondotta — ma erősebben van szükség, mint valaha, mert ellanyhult az alkotmányos érzés, a nemzethez és a királyhoz való együttes hűség gondolata. Ez év június havában Apponyi azt mondta, hogy ez a szervezkedés tulajdonképpen szervezkedés az akciótlanságra, másrészt arra, hogy más akciók ne legyenek lehetségesek.

Mi akciótlanságra szervezkedünk, vagyis arra, hogy csakis abban az időben leszünk tettekkel tényezők eszménk szolgálatában, amikor azt az ország veszélyeztetése nélkül tehetjük.

Ez a mi csoportosulásunk nem készül senki ellen és semmi ellen, ami nem ellenzője és nem tagadója a magyar alkotmánynak. Ameddig az alkotmányosság a mai ideiglenes mivoltában van, addig mi vagyunk elsősorban azok, akik azt tiszteletben tartjuk, sohasem hagyjuk elhomályosítani, hogy a mai rendszer ideiglenesség, hogy törvény, alkotmány és jogfolytonosság csak a törvényes királyságban lehet és van. Hirdetni fogjuk azt, hogy nincs királykérdés, csak egy uralkodói jogainak gyakorlásában megakadályozott király van és nemzet van, amely nem gyakorolhatja azt a jogot, hogy törvényes királynak fejére tegye a koronát.

A közönség nagy tapsal fogadta a beszédet, majd Gebhardt Pál ügyvezető-elnök felolvasta a megalakulással kapcsolatos személyi adatokat.

Elnökké Cziráky György grófot választották. Azután Apponyi Albert gróf emelkedett szólásra s percekig tartó ováció után a többi között ezt mondotta:

— Az az eszme, amely minket összeköt, nem egyéb, mint a jogfolytonosság alapján a törvényes királysághoz való tántorithatatlan ragaszkodás. Ezért az eszme keretében megfer minden politikai nézet. A politikai kérdésekben való eltérések nem lehetnek akadályok, ha a minket egyesítő ügyről van szó.

A kormány, a hatalom mai létetemenyese, a törvényes királyságra vonatkozóan eddig szint nem vallott. A főnforgó körülmények között ezt talán nem is tehet és ennek folytán egyéni mérlegelés dolga, hogy kiki ezt a tartózkodást milyen értelemben veszi, bizalommal, vagy gyanakvással nézi-e. Én nem tagadam, hogy az a korlátlan szabadság, amelynek az ügyünk körüli szervezkedés tekintetében mi örvendünk, olyan jelenség, amely bizalmat kell, Én nem tagadam, hogy erre építeni lehet

és azt mondom, hogy azt az időt, ameddig a körülmények kedvezésének örvendünk, annál inkább föl kell használnunk, mert annak alapját nem ismerjük és nem tudjuk, mi van mögötte. Ezért tehát mi számtalanszor ismételjük, hogy éppen azért, mert a mai ideiglenes állami rend alapjaiban nem helyezkedik ellentétbe a jogfolytonosságnak és törvényes királyságnak eszméivel, egyetlen alkotás kivételével, amelyet azonban én inkább törvény alakjába öntött diplomáciai aktusnak tekintek, mint az állami akarat megnyilvánulásának, a mi akciónk párhuz-

mosan haladhat a hatalom birtokosainak akaratával és mi sohasem kezdünk olyan pozitív tevékenységbe a törvényes királyság helyreállítására érdekében, amely az ország biztonságát veszélyeztetné, amely az országot katasztrófának tenné ki. Mi tiszteljük azt a jogrendet, amelyet a nemzet magának akkor alkotott, amikor a jogfolytonosságon alapuló alkotmányos tényezők tevékenysége meg volt bénítva és amit meg kellett alkotni, mert a nemzetet nem lehet kitenni a jogrendnélküliségnek. Mi tiszteljük ezt a jogrendet, mint ideiglenes jogrendet és valljuk, hogy ez erkölcsi-polgártól, de annak erkölcsi alapja, éppen az ideiglenesség. Éppen azért ne lépjen föl azzal az igényvel, hogy a véglegest jelenti.

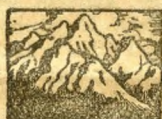
Amint ilyen ténnyé lépne, amint komoly jelenségei mutatkoznának egy oly kívánságnak, amely a trón betöltése iránt a jogfolytonosságtól eltérő módon akar intézkedni abban a pillanatban igenis, ott leszünk az akció szervezőivel.

— A mi feladatunk nemcsak előkészíteni a közvéleményt, nemcsak utját egyengetni a lelkekben a törvényes királyság valamikor való helyreállításának, hanem az is, hogy lehetetlenné tegyük, hogy a szent korona fénye bármely kalandorkirályságnak megkísérlése által elhomályosuljon.

— Ha előbb rámutattam azokra a jelenségekre, amelyek bizatóknak látszanak, nem tagadhatom, hogy van több olyan jelenség, amely a legnagyobb óvatosságra int. Nem akarok a főrendiházi javaslattal érdemileg foglalkozni. Ha csak arról van szó, hogy az ideiglenes jogrend keretében a nemzetgyűlés önmagát kiegészítse, ez a politikai célszerűség kérdése, amelyről lehetnek a vélemények különbözők. De ha úgy állítjuk be a dolgot, hogy ezzel a nemzetgyűlés országgyűléssé alakul át a szónak közjogi történelmi értelmében, hogy így végleges szervezet állítatik be az alkotmányba és hogy ezzel lépés történik a jogfolytonosság felé, ez a legjobb esetben rettenetes közjogi pongyolaság, amely ellen tiltakozni kötelességemnek tartom. Jogfolytonosságról beszélni addig, amíg egyáltalán királykérdésről beszélnek, amíg nyitvatartják azt a kérdést, hogy vajjon a törvényes királyságot fogják-e helyreállítani vagy pedig a trón betöltésénél forradalmi ténnyé lépni, ugyanolyan közjogi pongyolaság — hogy az enyhébb kifejezést használjam — mint amely diszkusszionabilis kérdésnek tartja a képviselői megbízásoknak a megbízottak által való meghosszabbítását, holott ez a valóságban nem egyéb, mint elikkasztása a nép jogának. Sohasem hivatkozzék senki arra, hogy a háború alatt ez megtörtént. Fölhozom ezeket, hogy megmutassam önöknek, hogy amikor az alkotmány föltétlen tisztelete az alkotmány egyik tényezőjével, a királlyal szemben meglazul, akkor a közjogi alkotmányos fölfogásnak egész területén minden meglazul. Belső lelki összefüggés van a királyi jogok iránti kétség támasztása és minden nemzeti jogok kétségessé tétele között.

Apponyi Albert gróf beszédét a közönség ismételtén megszakította tapsaival, a beszéd elhangzása után pedig hosszasan ünnepelte az ősz államférfit.

Lingner Albin is felszólalt és részletesen megcáfolta a szabadkirályválasztók érveit. Végül Miksa János gróf megyéspüspök intézett néhány szót a közönséghez.

O-Tátrafüred

Stary Smokovec (Magas-Tátra)

Tátra-Szanatórium

Kiváló őszi edzőkurák kimerülteknek, idegfáradtaknak, rekonvaloscenseknek. Elsőrangú izletes, diétás konyha. Teljes penzió lakással, fürdővel, orvosi felügyelettel, 75 cseh koronától. Összel 30% engedménnyel.